

27.04.2021

Asia/3

§ 51

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan osallisuus- ja yhdenvertaisuus-suunnitelman loppuarviointi strategiakaudesta 2017–2021

HEL 2018-012056 T 00 01 00

Päätös

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hyväksyi loppuraportin ja totesi, että osallisuus- ja yhdenvertaisuus on toimialan työn yksi lähtökohdista ja toimintaa ohjaava periaate.

Toimialan vastuulla on kolmen osallisuutta edistävän kaupunkitasoisen palvelun kehittäminen: tilavarausohjelma ja Varaamo-palvelu, vapaaehtoistyön kehittäminen sekä nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen Ruuti-kokonaisuus. Työ on strategiakauden aikana edistynyt erityisesti käyttäjälähtöisten menetelmien, digitaalisten välineiden sekä uusien toimintamuotojen ja rakenteiden avulla. Yhdenvertaisuusajattelua on kehitetty erityisesti koulutuksin ja tuottamalla sitä tukevia materiaaleja. Osallisuus- ja yhdenvertaisuustyö palvelujen kehittämisessä on vielä kuitenkin varsin fragmentaarista, ja vaatii jatkuvaa ja systemaattista kehittämistä ollakseen läpileikkaava periaate kaikissa palveluissa ja kehittämisprosesseissa. Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen tarvitsee tuekseen tarkempia tavoitteita ja toimivampia mittareita kehittyäkseen kaikissa palveluissa. Työ vaatii myös resursseja, erityisesti työntekijöiltä osaamista ja prosesseissa aikaa. Työtä tukevat digitaaliset ratkaisut, ilmiölähtöinen suunnittelu sekä alueelliset tai teemalliset yhteistyörakenteet ja palvelustrategiat palveluiden, toimialojen ja toimijakentän kesken.

Lautakunta katsoo, että Ruuti-kokonaisuutta tulee vielä parantaa ja saattaa paremmin nuorten tietoisuuteen. Yhteistyötä koulujen kanssa tulee lisätä.

Käsittely

Asian aikana kuultavana oli kehittämisasiantuntija Inari Penttilä. Asiantuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

Vastaehdotus 1:

Sami Muttilainen: Lautakunta katsoo, että osallistuvan budjetoinnin määrärahoja tulisi lisätä jolloin kaupungin yhdenvertaisuus olisi paremmin toteuttavissa.

Kannattaja: Johanna Nuorteva

27.04.2021

Vastaehdotus 2:

Sami Mutttilainen: Lautakunta katsoo, että Ruuti-kokonaisuutta tulee vielä parantaa ja saattaa paremmin nuorten tietoisuuteen. Yhteistyötä koulujen kanssa tulee lisätä.

Kannattaja: Johanna Nuorteva

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Sami Mutttilaisen vastaehdotuksen 1 mukaisesti muutettuna

Jaa-äänet: 5

Mika Ebeling, Simon Granroth, Arja Karhuvaara, Otto Meri, Laura Varjokari

Ei-äänet: 3

Sami Mutttilainen, Johanna Nuorteva, Terhi Peltokorpi

Tyhjä: 5

Heimo Laaksonen, Nasima Razmyar, Pauliina Saares, Johanna Sydänmaa, Niilo Toivonen

Poissa: 0

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hylkäsi Sami Mutttilaisen vastaehdotuksen 1 äänin 5–3 (5 tyhjää).

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Sami Mutttilaisen vastaehdotuksen 2 mukaisesti muutettuna

Jaa-äänet: 2

Arja Karhuvaara, Otto Meri

Ei-äänet: 10

Mika Ebeling, Simon Granroth, Heimo Laaksonen, Sami Mutttilainen, Johanna Nuorteva, Terhi Peltokorpi, Nasima Razmyar, Pauliina Saares, Johanna Sydänmaa, Laura Varjokari

Tyhjä: 1

Niilo Toivonen

Poissa: 0

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hyväksyi Sami Muttilaisen vastaehdotuksen 2 mukaan muutetun ehdotuksen äänin 2–10 (1 tyhjä).

Esittelijä

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja
Tommi Laitio

Lisätiedot

Inari Penttilä, kehittämisasiantuntija, puhelin: 310 21606
inari.penttila(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hyväksyy loppuraportin ja toteaa, että osallisuus- ja yhdenvertaisuus on toimialan työn yksi lähtökohdista ja toimintaa ohjaava periaate.

Toimialan vastuulla on kolmen osallisuutta edistävän kaupunkitasoisen palvelun kehittäminen: tilavaraushjelma ja Varaamo-palvelu, vapaaehtoistyön kehittäminen sekä nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen Ruuti-kokonaisuus. Työ on strategiakauden aikana edistynyt erityisesti käyttäjälähtöisten menetelmien, digitaalisten välineiden sekä uusien toimintamuotojen ja rakenteiden avulla. Yhdenvertaisuusajattelua on kehitetty erityisesti koulutuksin ja tuottamalla sitä tukevia materiaaleja. Osallisuus- ja yhdenvertaisuustyö palvelujen kehittämisessä on vielä kuitenkin varsin fragmentaarista, ja vaatii jatkuvaa ja systemaattista kehittämistä ollakseen läpileikkaava periaate kaikissa palveluissa ja kehittämisprosesseissa. Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen tarvitsee tuekseen tarkempia tavoitteita ja toimivampia mittareita kehitettyä kaikissa palveluissa. Työ vaatii myös resursseja, erityisesti työntekijöiltä osaamista ja prosesseissa aikaa. Työtä tukevat digitaaliset ratkaisut, ilmiölähtöinen suunnittelu sekä alueelliset tai teemalliset yhteistyörakenteet ja palvelustrategiat palveluiden, toimialojen ja toimijakentän kesken.

Esittelijän perustelut

Helsingin kaupunkistrategiassa 2017–2021 keskeistä on ollut asukkaiden osallisuuden vahvistaminen Helsingin kaupungin toiminnassa. Helsingin kaupungin osallisuuden periaatteet on kirjattu Helsingin kaupungin hallintosääntöön, jolloin ne sitovat koko kaupunkiorganisaatiota.

Helsingin kaupunki on määrittänyt osallisuuden periaatteiksi:

- yksilöiden ja yhteisöjen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämisen
- omaehtoisen toiminnan mahdollistamisen
- yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luomisen.

Kaupunginhallitus päätti 13.11.2017, § 1047 osallisuus- ja vuorovaikutusmallin toimeenpanon ja rahoituksen periaatteiden ja niiden osatekijöihin perustuvan osallisuusmallin toimeenpanemiseksi vuosina 2018–2021. Lisäksi Helsingin kaupunginhallitus päätti 1.10.2018, § 631 koko kaupunkia koskevan osallistuvan budjetoinnin toteuttamisen 2018–2019 ja vahvasti osallistuvan budjetoinnin toisen kierroksen toteutusperiaatteet vuosille 2020–21, (4.5.2020, § 279). Helsingin kaupungin osallisuus- ja vuorovaikutusmallin loppuarviointi esitettiin valtuustoseminaarissa 5.–6.2.2021.

Yhdenvertaisuuslaki edellyttää kuntien laativan yhdenvertaisuussuunnitelman. Helsingin kaupungissa laadittiin erilliset yhdenvertaisuussuunnitelmat koskien kaupungin henkilöstöä, palveluja sekä roolia koulutuksen järjestäjänä. Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 3.4.2017, § 339 palveluja koskevan yhdenvertaisuussuunnitelman linjaukset sekä henkilöstön yhdenvertaisuussuunnitelman linjaukset ja toimenpiteet. Linjauksia on tarkistettu vuoden 2019 aikana ja palveluille on kirjattu uusi yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2020–21 osaksi kaupunkiyhteistä yhdenvertaisuussuunnitelmaa, Ihmisoikeuksien Helsinki (kaupunginhallitus 24.6.2019, § 483).

Hallintosäännön mukaan apulaispormestari vastaa toimialallaan osallisuuden ja vuorovaikutuksen toteutumisesta (Hallintosääntö 9 luku § 2). Lautakunnat raportoivat osallisuus- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumisesta valtuustokauden puolella välissä ja sen loputtua osallisuusmallin toimeenpanopäätöksen (kaupunginhallitus 13.11.2017, § 1047) mukaisesti.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan osallisuus- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2018-2021 loppuarviointi

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hyväksyi 27.11.2018, § 213 toimialan osallisuus- ja yhdenvertaisuussuunnitelman vuosille 2018–2021. Suunnitelma määrittelee osallisuuden ja yhdenvertaisuuden toteuttamisen keskeiset osa-alueet, lähtökohdat ja päätoimenpiteet toimialalla. Lautakunta käsitteli 14.1.2020, § 4 suunnitelman väliarvioinnin ja hyväksyi vuoden 2020 kehittämiskohteet.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta linjasi, että osallisuutta ja yhdenvertaisuutta edistetään osana kaikkea toimialan toimintaa ja toimialan osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tavoitteet ja toimenpiteet määriteltä-

lään vuosittain osana toimialan talousarviota ja toimintasuunnitelmaa, sekä huomioidaan toimialan sitovissa toiminnallisissa tavoitteissa. Tavoitteena on kytkeä osallisuus ja yhdenvertaisuus läpäisevästi kaikkeen toimialan toiminnan ja palveluiden toteuttamiseen ja kehittämiseen.

Osallisuutta ja yhdenvertaisuutta edistävät toimintamallit ovat kehittyneet toimialan palveluissa. Uusien palvelukonseptien ja tilojen kehittämisessä otetaan käyttäjät ja kaupunkilaiset mukaan kehittämiseen. Keskustakirjasto Oodin palveluita ja tiloja suunniteltiin tiiviisti kaupunkilaisten kanssa, kuten myös Jakomäen sydäntä ja Herttoniemen kirjaston tiloja. Käyttäjälähtöisten menetelmien ja osallistumisen vaikuttavuuden kehittäminen on jatkuvaa ja vaatii myös resursointia toimialalta. Erityisesti ikäihmisten ja nuorten palveluiden kehittämisessä käyttäjälähtöinen suunnittelu on hyvin integroitunut tapa toimia. Nuorten osallistumista kaupungin palveluiden kehittämiseen sekä nuorten omaehtoista vaikuttamista tuetaan ja kehitetään nuorisopalveluissa yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa. Strategiakauden päätteeksi valmistuu myös Ruuti-vaikuttamiskokonaisuuden arviointi- ja kehittämissuunnitelma. Kaupunginkirjastoissa toimii useampi asiakaskehittäjäryhmä, Kirjastoheimo, tuoden asiakasnäkökulmaa kirjastojen palveluihin. Kaupunginmuseo työstää aktiivisesti kaupunkilaislähtöisistä ideoista näyttelyitä ja kerää dokumentaatiota yhdessä kaupunkilaisten ja heidän yhteisöjensä kanssa.

Osallistuva budjetointi on vakiintumassa osaksi kaupungin tapaa kehittää palveluita. Kaupunkiyhteinen OmaStadi osallistuva budjetointi tuotti ensimmäisellä kierroksella (2018–2019) 360 eli noin 29 prosenttia ehdotuksista kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle, joista 10 ehdotusta äänestettiin toteutukseen. OmaStadin toinen kierros on käynnistynyt syksyllä 2020 ja tuottanut yhteensä 462 ideaa kulttuurin ja vapaa-ajan palveluille ollen 31 prosenttia kaikista kaupungille OmaStadin kautta tulleista ehdotuksista. Kaupunkilaisille kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut näyttäytyvät keskeisenä kehittämisen ja kiinnostuksen kohteena vaikuttaa kaupunkiin OmaStadissa. Nuorisopalvelun toimintaa ja resursseja ohjaava nuorten osallistuva budjetointi RuutiBudjetti on kytketty osaksi OmaStadi-kokonaisuutta, nuorisopalvelun valtuudet ylittävät ehdotukset ohjataan osaksi OmaStadia.

Koronaviruksen aiheuttama poikkeuksellinen aika väestön terveyden suojaamistoimenpiteiden osalta on tiivistänyt yhteistyötä ja avointa vuoropuhelua kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön järjestökentän kanssa. Yhteistyöllä järjestöjen, seurakuntien, vapaaehtoisten ja yritysten kanssa rakennettiin Helsinki Apu, puhelin- ja asiointipalvelun yli 70-vuotiaille helsinkiläisille tueksi koronatilanteessa. Helsinki-avussa työskenteli parhaillaan noin 600 kaupungin ja seurakunnan työntekijää, sekä noin 600 vapaaehtoista. Parhaillaan toimialalla koordinoidaan Helsingin

kaupungin ja Punaisen Ristin yhteistyötä vapaaehtoisten mobilisoimiseksi maskinjakelussa, koronajäljityksessä sekä rokotustoiminnassa. Yhteistyön merkitys on korostunut pandemian aiheuttamassa tilanteessa, ja toimiala on pyrkinyt tukemaan niin kumppaneitaan kuin palveluidensa käyttäjiä poikkeusajan avustuksilla, etäyhteyksillä ja muilla mahdollisilla keinoilla, toisaalta normaaleja vuorovaikutusprosesseja on osin jouduttu vähentämään ja siirtämäänkin.

Toimialan osallisuus- ja yhdenvertaisuussuunnitelman arviointi suhteessa tavoitteisiin

Toimialan osallisuus- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa arvioidaan valtuustokauden 2017–2021 ajalta sen asettamien tavoitteiden osalta. Tavoitteet ovat kaupunkiyhteisen osallisuusmallin kuusi eri osa-aluetta, sekä yhdenvertaisten palveluiden tavoite.

Yhdenvertaisuus palveluissa

Yhdenvertaisuutta on edistetty toimialalla seuraavien toimenpiteiden avulla:

- Henkilöstön koulutuksilla ja käyttäjälähtöisten suunnittelutyökalujen avulla.
- Kehittämällä yhdenvertaisuustietoista viestintää, ohje erikielisten helsinkiläisten tavoittamiseksi ja normitietoinen valokuvaohje koko kaupunkiorganisaatiolle.
- Toimialan verkkosivut ja digitaaliset palvelut on uudistettu saavutettavuusdirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/2012) mukaisesti.
- Selvitys inklusiivisten digitaalisten palveluiden lähtökohdista.
- Ohje erikielisten helsinkiläisten tavoittamiseksi ja osallistamiseksi sekä Kuvan kielisuunnitelma 2021–2025 vahvistavat erikielisten asemaa palveluiden käyttäjinä ja kuntalaisina.

Yhdenvertaisuustyö vaatii palveluiden jatkuvaa ja systemaattista kehittämistä kaikilla tasoilla. Keskustakirjasto Oodissa luotiin turvallisen tilan periaatteet henkilöstön ja asiakkaiden kanssa ja käytäntöä ollaan levittämässä myös muihin kulttuurin ja vapaa-ajan palveluihin.

Käyttäjien osallistuminen

Käyttäjien osallistumista palveluiden suunnitteluun on edistetty toimialalla seuraavin toimenpitein:

- Suunniteltu ja otettu laajasti käyttöön käyttäjälähtöisen suunnittelun työkalut.

- Palveluverkon suunnitteluperiaatteet ohjaavat ottamaan käyttäjät tai asukkaat mukaan suunnitteluun, tilahankkeille luodaan aina osallistumissuunnitelmat.
- Kaupunkiyhteinen osallistuva budjetointi OmaStadi on luonut säännöllisen ideointi- ja vuorovaikutuskanavan kaupunkilaisille ehdottaa ja äänestää toteutukseen uusia kaupungin palveluita.
- Nuorisopalvelu on seurannut strategiakauden ajan nuorten osuutta nuorisopalveluiden tuottamien nuorille suunnatun toiminnan suunnitteluun.
- Nuorisopalvelun osallistuvaan RuutiBudjettiin osallistuu yli 10 000 nuorta vuosittain. Toimintamallia on kehitetty yhdessä kaupungin kanslian ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa.
- Nuorten aloitejärjestelmä mahdollistaa nuorille kanavan tuoda esille aloitteita kaupungin toiminnan kehittämiseksi. Aloitejärjestelmän digialustaa ja aloiteprosessia uudistetaan vuoden 2021 aikana.

Käyttäjälähtöisessä suunnittelussa vähemmistöjen ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kuulemisen käytännöt vaativat vielä osaamisen kehittämistä ja resursseja.

Kaupunkilaisten ja yhteisöjen tieto

Kaupunkilaisten ja yhteisöjen tietoa ja osaamista hyödynnetään entistä paremmin seuraavien toimenpiteiden avulla:

- Toimialalle keskitettiin kaupunkitasoisen vapaaehtoistoiminnan kehittäminen strategiakaudella. Vapaaehtoistyölle on avattu uudet verkkosivut ja verkkopalveluita kehitetään.
- Toimialalla on runsaasti erilaista vapaaehtoistyötä, esimerkiksi Kaupunginmuseossa toimii vuositasolla noin 60 vapaaehtoista, sekä Adoptoi monumentti -ryhmät, jotka hoitavat 21 arkeologista kohdetta. Lisäksi kaupunkilaisten Kuvaussakki-ryhmä, joka dokumentoi kaupunkia ja kaupunkielämää ja Kuvakummit, jotka tekevät valokuvakokoelman huoltotyötä.
- Kirjastojen tiloja ja palveluita kehittävät Kirjastoheimo-ryhmät, jotka edustavat asukkaiden näkökulmia kirjastotyöhön.
- Nuorisopalvelussa ja liikunnassa toimivat yhteistyörakenteet keskeisiin järjestökumppaneihin, Helsinki Team ja Seuraparlamentti.
- Toimialayhteisten sitovien tavoitteiden hankkeiden toimeenpanossa on käyty säännöllistä vuoropuhelua asiantuntijayhteisöjen kanssa.

Kumppaniyhteistyö on osin kärsinyt kaupunkiorganisaation muutokses-
sa ja hakee vielä uusia yhteistyön tapoja toimialamallissa. Helsingin
kaupungin asiakkuudenhallintajärjestelmä on yksi keino kehittää jat-
kossa yhteistyötä. Tavoitteellisemmalla, pitkäjänteisemmällä ja tiiviim-

mällä yhteistyöllä toimijakentän kanssa olisi saavutettavissa vielä vaikuttavampia kulttuurin ja vapaa-ajan toimintoja ja palveluita.

Alueellinen vaikuttaminen

Alueellisen vaikuttamisen mahdollisuuksia on kehitetty toimialalla:

- Kulttuuri- ja taidetoiminnan vision kehittämiseksi kokeiltiin alueellisia asukasraateja.
- Alueellisen ja osallistavan kulttuurityön eli Helsinki-mallin uusi hankekausi 2019–2021 käynnistyi.
- Nuorten alueellista vaikuttamista tukevat RuutiBudjetti sekä harrastusten osalta Pulssitoiminta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut ovat tärkeä alueita rakentava voima. OmaStadi-osallistuva budjetointi on lupaava avaus alueellisen vaikuttamisen välineenä. Kaupungin sekä toimialan tulee yhä vahvistaa säännöllistä vuoropuhelua ja rakenteita alueellisen yhteistyön toteuttamiseksi.

Kaupunkilaisten aktivismi ja omaehtoinen toiminta

Kaupunkilaisten omaehtoista toimintaa tuetaan avustuksilla, tiloilla, lainattavilla tarvikkeilla sekä aineistoilla ja tiedon avoimella jakamisella. Toimintaa on kehitetty seuraavien toimenpiteiden avulla:

- Nuorten ryhmien omille toimintaideoille on kehitetty matalan hakukynnyksen rahoitus, rahoitusta kokeillaan vuoden 2021 aikana.
- Uusien avustushakijoiden tapaamista ja avustusinfoja on lisätty ja uusia avustusmuotoja on otettu käyttöön.
- Varaamopalvelun toiminnallisuutta on kehitetty ja palveluun on viety uusia tiloja. Käyttäjämäärät ovat viisinkertaistuneet vuodesta 2017 vuoteen 2020, jolloin palvelulla oli jo yhteensä 87 836 käyttäjää.

Omaehtoisen toiminnan tukimallit ovat edenneet hyvin, mutta erityisesti tilojen avaamisen kokonaisuudessa on jatkokehittävää kaupunkiyhteisen tahtotilan ja rakenteiden luomiseksi. Kulttuurin ja vapaa-ajan palveluiden tukea kaupunkilaisten omaehtoiselle toiminnalle tulee kehittää tunnistamalla palveluiden rooli mahdollistajina kaupunkilaisten toiminnalle.

Asiointi ja asiakaskokemus

Asiakaskokemuksen kehittämistä ja asiakaspalvelua ovat tukeneet palvelumuotoilun työkalut, koulutukset sekä uudet asiakastiedon mittaus tavat.

- Pikapalautteen kerääminen on aloitettu 40 toimipisteessä sekä ko-keiluina verkkopalveluissa.
- Asiakaspalautteiden hyödyntämistä kehitetään tekoälyavusteisen tekstilouhinnan avulla.

Asiakaspalautteiden käsittelyä jatkuvan kehittämisen tukena tulee jatkossakin kehittää palveluissa sekä osana toimialan tiedolla johtamisen kokonaisuutta.

Kaupungin toiminta ja päätöksenteko

Nuorten osallisuutta päätöksenteossa on mahdollistettu nuorten oman vaikuttajaryhmän avulla, jonka toiminta on vuorovaikutuksessa kaupungin päätöksenteon kanssa.

- Syksyllä 2019 pidetyissä nuorisoneuvoston vaaleissa äänestysprosentti oli 35,4.
- Keväällä 2019 toteutetun lautakuntapaikkakokeilun myötä nuorisoneuvoston jäsenet saivat pysyvästi läsnäolo- ja puheoikeuden toimialalautakuntien kokouksissa.

Kaupunkilaisten osallisuuden näkyminen päätöksenteossa on edennyt osa-alueista heikoiten ja se osin myös haastaa nykyisiä päätöksentekonstrakenteita. Kaupunkilaisten ja sidosryhmien osallisuutta päätöksentekoon tulee seuraavalla valtuustokaudella kehittää vahvemmin osaksi päätösten valmisteluprosesseja.

Esittelijä

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja
Tommi Laitio

Lisätiedot

Inari Penttilä, kehittämisasiantuntija, puhelin: 310 21606
inari.penttila(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.01.2020 § 4

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 27.11.2018 § 213